

به نام خدا

خلاصه ای از احکام برای نوجوانان

این متن بنابر نظرات حضرت امام خامنه ای مدظله به صورت مختصر تنظیم شده است. تذکر: بیشتر این احکام بین تمام مراجع مشترکند. شما می‌توانید بعد از مطالعه این متن به رساله مرجع تقلید خود مراجعه فرمائید. اما به دلیل سادگی و مختصر بودن این متن توصیه می‌شود ابتدا این احکام را یاد بگیرید و سپس به رساله مرجع خود برای دقت بیشتر مراجعه نمائید.

احکام یا فقه: یعنی دستورات عملی اسلام (دستوراتیکه می‌گویند چه کارهایی را باید انجام دهیم و چه کارهایی را نباید انجام دهیم)

تکلیف: تمام پسران حداکثر در پایان سن ۱۵ و دختران در پایان ۹ سالگی قمری به سن تکلیف می‌رسند و بایستی به وظایف دینی خود عمل کنند. البته ممکن است پسران، قبل از این زمان هم به تکلیف رسیده باشند که در ادامه توضیح خواهیم داد.

شخص مکلف، باید احکام مربوط به خود را یاد بگیرد و بداند (مثلا رساله احکام راتهییه کرده و احکام را از روی آن مطالعه کند) و اگر به خاطر ندانستن یکی از احکام، نمازش را اشتباه خوانده، (در صورتی که می‌توانسته یاد بگیرد) باید دوباره آن را بخواند.

مکلف: شخصی را که به تکلیف رسیده، مکلف می‌نامند.

در اینجا لازم است بدانیم:

واجب: کاریست که انجامش لازم است و ترک آن عذاب دارد؛ مثل نماز خواندن

حرام: کاری که لازم است ترک شود و انجامش عذاب دارد؛ مانند دروغ و ستم

مستحب: کاریست که انجام دادنش خوب و مطلوب است و ترک آن عذاب ندارد؛ مثل سلام دادن و

صدقه دادن

مکروه: کاریست که انجام ندادنش بهتر است؛ مثل فوت کردن به غذا و خوردن غذای داغ

مباح: کاریست که انجام دادن یا ندادنش یکی است؛ نه عذاب دارد و نه ثواب؛ مثل راه رفتن و نشستن

مجتهد: کسی است که بتواند مسائل شرعی (دینی) را از منابع مربوط به آن برداشت و استخراج کند

منابع دین و احکام: ۱-قرآن ۲- سنت (گفته‌ها، اعمال و تاییدات معصومین علیهم السلام) ۳-

عقل ۴- اجماع (اتفاق نظر فقها)

تقلید: بر هر مکلفی (که خودش مجتهد و عالم دینی نیست) واجب است، از یک مجتهد زنده دارای

شرایط زیر تقلید کند (یعنی احکام را همانطور که او مشخص می‌کند انجام دهد):

^۱ به استناد فتوای مجتهد انجام دهد

مجتهد مردِ حلالزادهٔ عاقل و بالغ که شیعه ۱۲ امامی بوده و دیگران از او تقلید کنند و بنابر احتیاط واجب، از همه استادتر (اعلم) بوده و حریص به دنیا نباشد.

برای پیدا کردن مرجع تقلید اعلم: ۱- یا باید خودش عالمان دینی را بشناسد و اعلم را تشخیص دهد ۲- یا بین همه **کارشناسان** دینی مشهور باشد و بگویند او مجتهد اعلم است ۳- یا دو نفر کارشناس عادل، گواهی دهند و دو کارشناس عادل دیگر مخالفت نکنند.

احتیاط واجب: همان واجب است فقط میتوان در آن حکم به مجتهد اعلم بعدی مراجعه کرد

طهارت: برای نماز خواندن و بعضی از اعمال باید بدن را از نجاسات پاک کرد .

نجاسات (جمع نجاست) عبارتند از ۱- ادرار (بول) ۲- مدفوع (غائط) ۳- منی ۴- مردار (مرده) ۵- خون ۶- سگ ۷- خوک ۸- شراب و هرمايع مست کننده ۹- آبجو (فُجَاع) ۱۰- کافر ۱۱- عرق شتر نجاستخوار

باقی چیزها، همگی پاک هستند؛ مگر اینکه در حالت خیسی با یکی از اینها (نجاسات) برخورد کنند و خیسی به دیگری منتقل شود.

***ادرار و مدفوع چه حیواناتی نجس است؟** حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده دارند (آنهايي که پس از سر بریدن، خونشان فوران می کند) اما ادرار و مدفوع حیوانات حلال گوشت مثل گاو و گوسفند و حیواناتی که خون جهنده ندارند، مانند مار و ماهی پاک است.

توجه: ادرار و مدفوع اسب و الاغ و همه پرندگان، پاک است.

***مردار به حیوانی گویند که خودش مرده باشد و یا به غیر دستور اسلام کشته شود (مثلا در هنگام سر بریدن بسم الله نگفته باشند، یا رو به قبله نکشته باشند).** انسانی که تازه مرده و هنوز غسل نداده اند، نیز تمام بدنش نجس است ولی پس از غسل دادن پاک می شود. البته بدن شهیدانی که در میدان نبرد کشته شده اند پاک است و **غسل و کفن لازم نیست.**

***تمام بدن خوک و سگ (حتی ناخن و موی آنها) نجس است.**

احکام خون: حیوانی که خون جهنده ندارد خونش پاک است مثل **خون ماهی و مار؛** اما انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند خونشان نجس است: مثل مرغ و گوسفند.

*** اگر ندانیم چیزی که قبلا پاک بوده، بعدا نجس شده یا نه؛ پاک به حساب می آید.**

***خوردن و آشامیدن چیز نجس حرام است.**

مطهرات (پاک کننده ها): مطهرات، اشیاء نجس را پاک می کنند و مهمترین آنها عبارتند از:

۱- آب ۲- زمین ۳- آفتاب ۴- اسلام ۵- بر طرف شدن عین نجاست **(مابقی مطهرات؟)**

زمین: اگر زمین پاک و خشک باشد و از جنس خاک، شن، آجر و مانند اینها باشد، با راه رفتن روی آن کف پا یا کفش، پاک می شود (که بهتر است حداقل ۱۵ قدم برداریم).

آفتاب: می‌تواند ۱- زمین ۲- ساختمان ۳- درخت و گیاه را پاک کند به شرطی که:

۱- چیزی که نجس است، تر (خیس) باشد ۲- چیز نجس با تابش آفتاب، خشک شود ۳- چیزی مانند ابر یا پرده، مانع تابش آفتاب نباشد ۴- فقط آفتاب، آن را خشک کند مثلاً به کمک باد خشک نشود ۵- هنگام تابش آفتاب، عین نجاست در آن نباشد (اگر نجاست هست، قبل از تابش آفتاب بر طرف شود).
*اگر زمین و مانند آن نجس است، ولی رطوبت ندارد می‌توان مقداری آب بر روی آن ریخت، سپس آفتاب بر آن بتابد و پاک‌کند. (در مورد گیاه، شرط بیان نشده است)

اسلام: کافر نجس است و اگر شهادتین بگوید پاک می‌شود، یعنی بگوید «اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله» و با اسلام آوردن، تمام وجود او پاک می‌شود.

برطرف شدن عین نجاست:

چیز نجس در دو مورد، با برطرف شدن عین نجاست، پاک می‌شود و نیازی به آب کشیدن ندارد:
الف) بدن حیوان، مثلاً منقار مرغی که چیز نجس خورده است هنگامی که نجاست از منقارش برطرف شود، پاک می‌شود.

ب) باطن بدن (داخل بدن) مانند داخل دهان، بینی و گوش

وضو:

انسان باید برای انجام وضو، به ترتیب ۱- نیت کند ۲- صورت و ۳- دست راست و ۴- دست چپ را بشوید و ۵- کف سر و ۶- پای راست را با رطوبتی که از دست مانده، مسح کند و ۷- با دست چپ پای چپ را مسح نماید.

صورت را از جایی که موها روییده تا چانه و دستها را از آرنج تا نوک انگشتان، از بالا به پایین می‌شویم.

جای مسح: قسمت روی سر که بالای پیشانی است را به هر اندازه مسح کنید کفایت ولی بهتر است به پهنای سه انگشت بسته و طول یک انگشت مسح کنید. در مسح کردن باید، دست را روی پا کشید (اگر دستها را نگه داشته و سر و پا را به آن بکشیم، باطل می‌شود). جای مسح باید خشک باشد و اگر کاملاً خیس باشد، وضو باطل است.

*بین دستها و سر یا پاها نباید چیزی فاصله باشد (مثل چادر، کلاه، کفش و...)

* در وضو باید محل مسح و شستن، پاک باشد و اگر نمی‌توان آن را پاک کرد، باید تیمم نماید.

شرایط وضو: ۱- آب وضو پاک باشد (نجس نباشد) ۲- آب وضو مباح باشد (غصبی نباشد) ۳- آب، مطلق باشد (یعنی خالص باشد) ۴- ظرف آن، مباح باشد و ۵- از طلا و نقره نباشد ۶- اعضای وضو پاک باشند ۷- مانعی از رسیدن آب به اعضای وضو نباشد ۸- با قصد قربت و بدون ریا، وضو بگیرد ۹- ترتیب در شستن اعضا را رعایت کند ۱۰- موالات را رعایت کند (یعنی بین اعضای وضو فاصله نیفتد) ۱۱- در کارهای وضو، از دیگری کمک نگیرد ۱۲- برای وضو گرفتن استفاده از آب، برای او ضرری نداشته باشد ۱۳- به اندازه کافی برای وضو گرفتن وقت باشد. ۱۴- اعضای وضو (مثل دستها و پاها) در موقع

شستن و مسح کردن، پاک باشد و اگر چیزی بر روی صورت یا دستها باشد که از رسیدن آب به آنها جلوگیری کند، باید برطرف شود.

* خطِ قلم خودکار و لکه‌های رنگ، چربی و کرم، در صورتی که رنگ بدون جرم باشد، مانع وضو نیست؛ ولی اگر جرم دارد و روی پوست را گرفته باشد، باید برطرف شود.

ترتیب: کارهای وضو باید به ترتیب گفته شده انجام شود، در غیر این صورت وضو باطل است.
* وضوگیرنده نباید از کسی کمک بگیرد و اگر کسی به او کمک کند تا وضو بگیرد، وضویش باطل است و اگر نمی‌تواند وضو بگیرد باید با کمک شخص دیگر انجام شود و هر دو نیت وضو کنند.

* کسی که می‌ترسد اگر وضو بگیرد، مریض شود نباید وضو بگیرد و باید برای نماز، تیمم کند.
* اگر وقت نماز به قدری تنگ است که اگر انسان بخواهد وضو بگیرد نمازش قضا می‌شود، (ولی در صورت تیمم کردن نمازش در وقت خود ادا می‌شود) باید به جای وضو تیمم کند.

وضوی جیره‌ای: شخصی که بر روی اعضای وضویش، زخم یا شکستگی دارد؛ اگر بتواند به طور معمول وضو بگیرد، باید چنین کند (مثلاً روی زخم باز است و آب برایش ضرر ندارد و یا اینکه روی زخم بسته است ولی باز کردن و آب زدن روی آن تاثیر و ضرری ندارد) ولی اگر آب برایش ضرر دارد و باعث بدتر شدن زخم می‌شود، می‌تواند اطراف آن زخم را بشوید و اگر دست خیس بر آن زدن ضرر ندارد بهتر است که دست خیس روی آن بکشد و بعد پارچه پاک‌ی روی آن بگذارد و دست خیس را روی پارچه نیز بکشد.

اگر زخم، خیلی شدید است و اصلاً دست خیس هم بر روی آن نمی‌توان کشید، باید پارچه پاک‌ی روی زخم بگذاریم و دست خیس خود را (که از وضو خیس است) بر روی پارچه بکشد (درغسل نیز به همین ترتیب می‌توان عمل کرد).

برای چه کارهایی باید وضو بگیریم؟ ۱- نماز (بجز نماز میت) ۲- طواف کعبه ۳- رساندن جایی از بدن به نوشته عربی قرآن و اسم خدا و پیامبران و (بنا بر احتیاط) به اسم ائمه اطهار (علیهم السلام)

برای چه کارهایی وضو گرفتن مستحب است؟ ۱- رفتن به مسجد و حرم امامان (علیهم السلام) ۲-

خواندن قرآن ۳- همراه داشتن قرآن ۴- رساندن جایی از بدن به جلد و حاشیه قرآن ۵- زیارت اهل قبور

چگونه وضو باطل می‌شود؟ ۱- خواب به طوری که گوش نشنود و چشم نبیند ۲- چیزهایی که

عقل را از بین می‌برد مانند دیوانگی، مستی و بیهوشی ۳- آنچه که باعث واجب شدن غسل می‌شود، مثل دست‌زدن به مرده و جُنب شدن ۴- خارج شدن ادرار یا مدفوع یا باد معده و روده از انسان

علائم بلوغ در پسران چیست؟

هر یک از موارد زیر در پسران ایجاد شود آن فرد بالغ است و باید نماز و روزه را بگیرد و واجبات را انجام

دهد. ۱- کامل شدن ۱۵ سال قمری در پسر (تقریباً معادل ۱۴ سال و ۶ ماه و ۱۷ روز شمسی)، و ۹ سال

قمری در دختر (تقریباً معادل ۸ سال و ۸ ماه و ۲۲ روز شمسی). ۲- رویدن موی خشن بر شرمگاه

(رویش موهای زائد زیر شکم و اطراف آلت تناسلی) ۳- خروج منی (مایعی است که پس از بلوغ از مجرای ادراری خارج می‌شود و -در صورت شک -سه علامت دارد که حتما هر سه علامت باید همزمان باشند ۱- با لذت و شهوت خارج می‌شود (بجز مریض‌ها و زنها) ۲- خروجش با سرعت و جهش است ۳- بعد از خروجش، بدن سست می‌شود)

*به کسی که منی از بدنش خارج شده جُنُب (یا مُحْتَلِم) می‌گویند و باید پیش از خواندن نماز، غسل (جنابت) کند.

(دقت کنید آب‌هایی که از انسان بالغ خارج می‌شود، به غیر از بول و منی عبارتند از: مذی، ودی، و ذی. آبی که در اثر تحریک کم شهوت از انسان خارج می‌شود مذی نام دارد و پاک می‌باشد مذی آبی است کمی لزج و چسبنده که نوعاً بعد از تحریک شدن جنسی (مانند دیدن صحنه شهوت‌انگیز، یا فکر کردن درباره آن یا نگاه و صحبت با جنس مخالف) خارج می‌شود. معمولاً قبل از خروج منی خارج می‌شود و پاک است و غسل نمی‌خواهد و وضو را باطل نمی‌کند.

اما «ودی» آبی است که گاهی بعد از خارج شدن منی، از انسان بیرون می‌آید. اگر به واسطه برخورد با منی نجس نشده باشد، پاک است و غسل هم ندارد.

«ودی» آبی است که گاهی بعد از بول (ادرار) بیرون می‌آید و از نظر ظاهر شبیه منی است. اما حکم منی را ندارد. نشانه‌های خارج شدن منی را هم ندارد. اگر بول به آن نرسیده باشد، پاک است.

*استبرا

۱. مردان پس از ادرار، اگر کاری که به آن «استبرا» می‌گویند انجام دهند در صورتی که پس از آن رطوبتی از مجرای ادرار خارج شود که نداند بول است یا چیز دیگر، آن رطوبت محکوم به طهارت خواهد بود و بررسی و جستجو در این باره لازم نیست.

۲. استبرا واجب نیست البته اگر استبرا نکند و بعد از بول کردن، رطوبت مشتبه (شک دار) خارج شود حکم بول را دارد.

۳. بهترین شیوه استبرا این است که بعد از قطع شدن ادرار، اگر مخرج مدفوع نجس شده، ابتدا آن را تطهیر کنند، بعد سه بار انگشت میانه‌ی دست چپ را از مخرج مدفوع تا بیخ آلت بکشند، و بعد، شست را روی آلت و انگشت پهلوی شست را زیر آن بگذارند و سه بار تا سر آلت بکشند و پس از آن سه بار سر آلت را فشار دهند.

غسل:

گاهی برای نماز و سایر کارهایی که باید وضو انجام داد، غسل واجب می‌شود (مثلاً بعد از جُنُب شدن) و شیوه آن بدین صورت است:

غُسل‌ها به دو گونه انجام پذیرند:

۱) غُسل ترتیبی: ابتدا سر و گردن را کاملاً می‌شوئیم، سپس طرف راست بدن و بعد از آن، نیمه چپ بدن شسته می‌شود. **(بنابر احتیاط واجب، باید به ترتیب فوق انجام شود)**

۲) غُسل ارتماسی: در غسل ارتماسی تمام بدن، یکباره در زیر آب قرار می‌گیرد. تفاوت غسلها با هم فقط در نیت آنهاست نه در انجام آنها.

شرایط صحیح بودن غسل چیست؟ تمام شروطی که در صحیح بودن وضو گفتیم در غسل هم لازم است؛ بجز موالات (بدون فاصله انجام‌شدن) و همچنین لازم نیست که بدن را از بالا به پایین بشوید.

* کسی که چند غسل بر او واجب است می‌تواند به نیت همه آنها یک غسل انجام دهد.

* کسی که غسل جنابت انجام داده، نباید برای نماز، وضو بگیرد ولی با غسل‌های دیگر نمی‌توان نماز خواند و باید وضو گرفت.

* غسل جیره‌ای همانند وضوی جیره‌ای است.

* کسی که روزه واجب گرفته است، نمی‌تواند غسل ارتماسی کند چون بودن تمام سر در آب، **(بنابر احتیاط واجب)** باعث باطل‌شدن روزه می‌شود.

غسل مسِّ میّت: اگر کسی، جایی از بدن خود را به بدن انسان مرده‌ای که (بدنش) سرد شده و هنوز غسلش نداده‌اند برساند، باید غسل مسِّ میّت کند.

تیمم:

در این موارد باید به جای وضو یا غسل، تیمم کرد:

الف) آب نباشد و یا دسترسی به آن ممکن نباشد یا برای انسان ضرر داشته باشد یا آنقدر کم است که اگر با آن آب وضو بگیرد خودش و دیگران تشنه می‌مانند و یا مریض می‌شوند.

ب) اگر وقت نماز تنگ باشد که اگر وضو بگیرد و یا غسل کند نمازش قضا می‌شود.

دستور تیمم:

پنج چیز در تیمم واجب است: ۱) نیت ۲) زدن کف هر دو دست با هم، بر چیزی که تیمم بر آن، صحیح است ۳) کشیدن هر دو دست بر پیشانی و دو طرف آن، از جایی که موی سر روییده تا روی ابروها و بالای بینی (بنابر احتیاط واجب باید دستها روی ابروها هم کشیده شود) ۴) کشیدن کف دست چپ بر تمام پشت دست راست ۵) کشیدن کف دست راست بر تمام پشت دست چپ (انگشتان هم جزء کف دست می‌باشند) برای آن که یقین کند تمام پشت دست را مسح کرده باید مقداری بالاتر از مچ را هم مسح نماید. **(احتیاط دفعه دوم؟؟)**

* انسان باید برای تیمم انگشتر را از دست بیرون بیاورد و اگر مانع دیگری نیز در پیشانی و یا دستها و جود دارد، برطرف کند.

* تمام کارهای تیمم باید با قصد تیمم و برای اطاعت از دستور خداوند انجام شود. و همچنین باید معلوم کند که تیمم به جای وضو است یا غسل و این همان نیت تیمم است.

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است:

تیمم بر خاک، ریگ، سنگ، گل پخته، مثل آجر، اگر پاک باشند، صحیح است. (بنا بر نظر مقام معظم رهبری مدظله تیمم بر سیمان و موزائیک نیز صحیح است)

احکام تیمم:

تیممی که به جای وضو است با تیممی که به جای غسل است، بجز نیت آنها، تفاوتی ندارند. کسی که به جای وضو تیمم کرده، اگر یکی از کارهایی که وضو را باطل می‌کند از او سر بزند، تیممش باطل است.

* تیمم در صورتی که انسان نتواند وضو بگیرد یا غسل کند صحیح است پس اگر بدون عذری تیمم کند، تیممش صحیح نیست و * اگر عذری داشته باشد و عذرش بر طرف شود مثل اینکه آب نداشته و بعد پیدا کند تیمم او باطل است.

نماز:

نمازهای روزانه (یومیه)، پنج نماز است و مجموع آن ها ۱۷ رکعت است. نماز صبح ۲ رکعت و وقت آن از اذان صبح تا طلوع آفتاب؛ نماز ظهر ۴ رکعت و وقت آن از اذان ظهر تا ۴ دقیقه به غروب آفتاب (اگر هر رکعت را در یک دقیقه بخواند)؛ نماز عصر ۴ رکعت و وقت آن ۴ دقیقه بعد از اذان ظهر تا غروب آفتاب؛ نماز مغرب ۳ رکعت از اذان مغرب تا ۷ دقیقه به نصف شب است؛ نماز عشاء ۴ رکعت و وقت آن ۳ دقیقه بعد از اذان مغرب تا نیمه شب است (فاصله بین غروب تا اذان صبح را دو نیم کنید)

* اگر تا نیمه شب، نماز مغرب و عشا را نخوانده است باید بنا بر احتیاط، بدون نیت ادا و قضا تا اذان صبح آنها را بخواند.^۲

* انسان باید نماز عصر را بعد از نماز ظهر؛ و نماز عشاء را بعد از نماز مغرب بخواند و اگر عمدا نماز عصر را پیش از نماز ظهر (یا نماز عشاء را پیش از نماز مغرب بخواند) نمازش باطل است.
* نماز گزار باید رو به قبله نماز بخواند.

* مردها در نماز حداقل باید عورتین را بپوشانند و بهتر است از ناف تا زانو را بپوشانند و زن‌ها تمام بدن را بجز، گردی (جلوی صورت)، و بجز دست و پاها از مچ به بعد را کامل بپوشانند. (البته در جایی که نامحرم وجود ندارد)

لباس نماز گزار باید این شرایط را داشته باشد:

^۲ اگر با وجود عذر موجه تا نیمه شب، نماز مغرب و عشا را نخوانده است؛ می‌تواند به نیت ادا نمازش را تا اذان صبح بخواند. ولی اگر عمدا تا نیمه شب نخوانده نمازش قضا شده است (مکارم و زنجانی)

۱- پاک باشد (نجس نباشد) ۲- میاح باشد (غصبی نباشد) ۳- از اجزاء مردار نباشد (مثلا از پوست حیوانی که طبق دستور اسلام نکشته اند، نباشد. حتی کمر بند و کلاه) ۴- از حیوان حرام گوشت نباشد، مثلا از پوست پلنگ یا روباه تهیه نشده باشد. ۵- اگر نمازگزار، مرد است، لباس او طلابافت یا ابریشم خالص نباشد.

* بدن نمازگزار نیز باید پاک باشد. * اگر انسان بداند، بدن یا لباسش نجس است ولی هنگام نماز فراموش کند و نماز بخواند نمازش باطل است.

* در این موارد اگر با بدن یا لباس نجس نماز بخواند صحیح است:

۱- نداند بدن یا لباسش نجس است و بعد از نماز متوجه شود. ۲- به واسطه زخمی که در بدن اوست، بدن یا لباسش نجس شده و آب کشیدن و عوض کردن آن دشوار است. ۳- لباس یابدن نماز گزار به خون نجس شده است، ولی مقدار آلودگی کمتر از درهم است (تقریبا به اندازه یک سکه دو ریالی است) ۴- ناچار باشد که با بدن یا لباس نجس نماز بخواند، مثلا آب برای آب کشیدن آن ندارد. * اگر لباسهای کوچک نماز گزار مثل دستکش یا جوراب نجس باشد و یا دستمال کوچک نجس در جیب داشته باشد در صورتی که از اجزاء مردار یا حرام گوشت نباشد اشکال ندارد.

* مکانی که انسان بر روی آن نماز میخواند باید دارای شرایط زیر باشد: ۱- میاح باشد

۲- بی حرکت باشد (مانند اتومبیل در حال حرکت نباشد) ۳- جای آن تنگ و سقف آن کوتاه نباشد تا قیام، رکوع و سجود را به طور صحیح انجام دهد ۴- جایی که پیشانی را در حال سجده می گذارد پاک باشد ۵- مکان نماز گزار اگر نجس است طوری خیس نباشد که به بدن او سرایت کند. ۶- در حال سجده، جایی که پیشانی را می گذارد از جای قدم های او بیش از ۴ انگشت بسته پست تر یا بلندتر نباشد ولی اگر شیب زمین کم باشد اشکال ندارد. **بنا بر نظر مقام رهبری مدظله بنابر احتیاط، جای زانوهای نیز همینطور است**

آمادگی برای نماز:

پس از آموختن مسائل وضو و غسل و تیمم و وقت نماز و ... آماده شروع نماز می شویم.

اذان و اقامه: بر نماز گزار مستحب است قبل از نمازهای یومیة ابتدا اذان و اقامه را بگوید.

* نماز با گفتن الله اکبر شروع می شود و با گفتن سلام تمام می شود.

* آنچه در نماز انجام میشود یا واجب است یا مستحب

واجبات نماز: ۱- نیت ۲- تکبیره ۱ لا حرام ۳- قیام ۴- رکوع ۵- سجود ۶- قرائت ۷- ذکر ۸- تشهد

۹- سلام ۱۰- ترتیب ۱۱- موالات

برخی از واجبات رکن اند و برخی غیر رکن هستند.

* **رکن های نماز:** ۱- نیت ۲- تکبیره الاحرام ۳- قیام (هنگام تکبیره الاحرام و قیام متصل به رکوع

یعنی از حالت ایستاده به رکوع رود) ۴- رکوع ۵- دو سجده

***فرق بین رکن و غیررکن چیست؟** رکن ها، قسمت های اصلی نماز هستند و چنانچه یکی از آن ها، انجام نشود و یا اضافه شود، هر چند بر اثر فراموشی باشد (سهوا و غیر عمدی باشد) نمازش باطل است؛ ولی واجبات دیگر اگرچه انجام آنها واجب است ولی چنانچه از روی فراموشی کم یا زیاد شود باطل نیست؛ فقط اگر عمدا کم یا زیاد شود، نماز باطل است.

نیت: *نماز گزار از آغاز تا پایان نماز باید بداند چه نمازی می خواند و باید آن را برای انجام فرمان خداوند به جای آورد نه برای غیر خدا.

*به زبان آوردن نیت لازم نیست، ولی چنانچه به زبان هم بیاورد، اشکال ندارد.

*نماز باید از هر گونه ریا و خود نمایی به دور باشد یعنی نماز را فقط برای انجام دستور خدا به جای آورد و چنانچه تمام نماز یا قسمتی از آن، برای غیر خدا باشد باطل است.

تکبیره الاحرام: *نماز با گفتن الله اکبر شروع می شود و به آن تکبیره الاحرام می گویند چون با همین تکبیر است که بسیاری از کارهایی که قبل از نماز جایز بوده است بر نماز گزار، حرام می شود. مانند خوردن، آشامیدن، خندیدن و گریستن

* **قیام یعنی ایستادن:** نماز گزار باید تکبیره الاحرام و قرائت را در حال قیام و آرامش بخواند.

* اگر رکوع را فراموش کند و بعد از قرائت به سجده برود و قبل از رسیدن به سجده یادش بیاید باید کاملا بایستد، سپس به رکوع رفته و بعد از آن سجده را به جا آورد.

* کسی که به هیچ وجه حتی با تکیه کردن بر عسی یا دیوار نتواند نماز ایستاده بخواند، باید نشسته و رو به قبله نماز بخواند و اگر نشسته هم نتواند بخواند، باید خوابیده به شانه راست (و اگر نمی تواند، خوابیده به چپ) و رو به قبله نماز بخواند.

* واجب است بعد از رکوع به طور کامل بایستد و سپس به سجده برود و اگر عمدا این قیام را ترک کند، نمازش باطل است.

در رکعت اول و دوم نمازهای روزانه انسان باید اول حمد و بعد از آن یک سوره کامل از قرآن (مثلا سوره توحید) را بخواند و در رکعت سوم و چهارم نماز باید فقط سوره حمد یا تسبیحات اربعه خوانده شود و احتیاط مستحب آن است که تسبیحات را سه مرتبه بخواند

* در رکعت سوم و چهارم نماز باید حمد یا تسبیحات آهسته خوانده شود. * در نماز ظهر و عصر، قرائت رکعت اول و دوم نیز باید آهسته خوانده شود.

* مردان در نماز صبح و مغرب و عشاء باید حمد و سوره را در رکعت اول و دوم بلند بخوانند ولی بر بانوان لازم نیست.

* انسان باید نماز را یاد بگیرد و صحیح بخواند (مثلا حروف عربی را به عربی تلفظ کند تا معنای کلمات عوض نشود) و کسی که اصلا نمی تواند صحیح آن را یاد بگیرد باید هرطوری که می تواند بخواند و بهتر است که نماز را به جماعت بخواند.

رکوع: در هر رکعت بعد از قرائت باید به اندازه‌ای خم شد که دست به زانو برسد (و احتیاطاً قرار دادن دست روی زانو لازم است) که به آن رکوع می‌گویند و باید ذکر گفت؛ که هر ذکر گفته شود کافیست ولی نباید کمتر از گفتن "سبحان ربی العظیم وبحمده" یا سه بار "سبحان الله" شود.

* در حال ذکر رکوع باید بدن آرام باشد و اگر قبل از آن که به مقدار رکوع خم شود و پیش از آرام شدن بدن عمداً ذکر بگوید، نمازش باطل است و اگر قبل از تمام شدن ذکر، سرش را بردارد نمازش باطل است.

* نمازگزار در سجده باید پیشانی را بر زمین و یا آنچه از زمین می‌روید ولی خوردنی و پوشیدنی نیست، مانند چوب و برگ درخت قرار دهد.

* سجده بر سنگهای معدنی قیمتی مانند طلا و نقره غلط است و بهتر است که سجده بر تربت حضرت سید الشهداء علیه السلام باشد و بعد از آن به ترتیب سجده بر خاک و سنگ و گیاه.

* کسی که نمی‌تواند پیشانی را به زمین برساند باید تا جایی که می‌تواند خم شود و مهر را بر جای بلندی گذاشته و سجده کند، ولی باید کف دست‌ها وزانوها وانگشتان پا را به طور معمول بر زمین بگذارد

* اگر نمی‌تواند خم شود؛ باید بنشیند و با سر اشاره کند ولی احتیاط مستحب است که مهر را در صورت امکان بلند کرده و بر پیشانی بگذارد.

ترتیب: یعنی نماز را با این ترتیب انجام دهد ۱- نیت ۲- تکبیرة الاحرام ۳- قرائت ۴- رکوع ۵- سجود و ۶- در رکعت دوم پس از سجود تشهد بخواند و ۷- در رکعت آخر پس از تشهد سلام دهد.

موالات: یعنی پشت سر هم بودن اجزای نماز و فاصله نیانداختن بین آنها.

مبطلات نماز (چیزهایی که نماز را باطل می‌کنند): ۱- سخن گفتن ۲- خندیدن با صدا ۳- گریستن با صدا ۴- روی از قبله برگردان ۵- خوردن و آشامیدن ۶- بر هم زدن صورت نماز مثل پریدن به هوا و دست زدن و غیره ۷- کم یا زیاد کردن ارکان نماز.

(مساله ۱۱۳۲) سخن گفتن اگر عمداً باشد و دارای معنی باشد نماز را باطل می‌کند ولی اگر از روی فراموشی باشد باطل نمی‌شود ضمناً سرفه و عطسه نماز را باطل نمی‌کند.

* در نماز نباید به کسی سلام داد ولی اگر سلام دادند باید جوابشان را بدهید.

خندیدن: اگر با صدا باشد نماز را باطل می‌کند ولی لبخند زدن نماز را باطل نمی‌کند.

*رها کردن نماز واجب (یعنی شکستن نماز) حرام است مگر در حال ناچاری مثل ۱- حفظ جان ۲- حفظ مال ۳- جلوگیری از ضرر مالی و بدنی ۴- دادن بدهی طلبکاری که اصرار و عجله دارد

راحت‌ترین شیوه یادگیری نماز: راحت‌ترین روش برای یادگیری نماز این است که در نماز جماعت شرکت کنید و همان ذکرهایی که امام جماعت می‌خواند، بخوانید تا نماز را یاد بگیرید. یا وقتی تلویزیون بعد از اذان، نماز را پخش می‌کند با همان صدا نماز را بخوانید و تکرار کنید تا پس از مدت کوتاهی نماز را یاد بگیرید.

راحت‌ترین شیوه خواندن نماز: اول الله اکبر بگوئید، بعد سوره حمد و توحید را بخوانید، بعد به رکوع رفته و ۳ بار **سبحان الله** بگوئید. سپس دو بار به سجده رفته و در هر سجده سه بار **سبحان الله** بگوئید. پس از آن، بلندشده و رکعت دوم نیز حمد و توحید بخوانید و در قنوت یک صلوات بفرستید. سپس به رکوع و دو سجده رفته و در هر کدام سه بار **سبحان الله** بگوئید. بعد از سجده‌ها این ذکر را بگوئید «اشهد أن لا اله الا الله وحده لا شریک له و أشهد أن مُحَمَّدًا عَبْدُهُ و رَسُوْلُهُ اللهم صلِّ علی مُحَمَّد و آلِ مُحَمَّد. اگر نماز ۲ رکعتی بود با ذکر «السلام علیکم و رحمۀ الله و برکاته»، نماز را تمام کنید. و اگر ۳ یا ۴ رکعتی بود، ادامه رکعات را مانند رکعت اول بخوانید، فقط می‌توانید به جای سوره حمد و توحید، ۳ بار «سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله و الله اکبر» بگوئید یا فقط سوره حمد تنها را بخوانید.

شکیات نماز:

اگر در حال انجام قسمتی از نماز شک کند که همان قسمت را انجام داده یا نه؛ باید آن را انجام دهد؛ ولی اگر شروع به انجام قسمت بعدی کرده است لازم نیست به آن شک، اعتنا کند و نماز را باید ادامه دهد و نمازش صحیح است. *اگر بعد از انجام قسمتی از نماز، در صحیح بودن آن شک کند، در صورتی که قسمت بعدی را شروع به انجام دادن کرده‌است؛ نباید به شک خود اعتنا کند.

* شک‌هایی که نماز را باطل می‌کند:

۱- شک در نمازهای «دورکعتی» یا «در دو رکعت اول» از نمازهای سه یا چهار رکعتی (قبل از سجده دوم رکعت دوم) ۲- اگر بین یک و بیش از یک شک کند مثلاً «یک و دو» و «یک و سه» نماز باطل است ۳- اگر نداند چند رکعت نماز خوانده نمازش باطل است.

شک بین سه و چهار: اگر بین سه رکعت و چهار رکعت شک کنیم باید، مبنا را بر چهار رکعت بگذاریم (با خود می‌گوییم چهار رکعت خوانده ایم) و نماز را تمام می‌کنیم و پس از اتمام نماز، (بدون اینکه حرفی بزنیم و یا سرمان را بر گردانیم) بلند می‌شویم، آهسته **الله اکبر** می‌گوییم و یک رکعت نماز احتیاط آهسته می‌خوانیم.

طریقه خواندن نماز احتیاط: پس از گفتن الله اکبر، سوره حمد را می‌خوانیم و بدون خواندن هیچ سوره‌ی دیگری به رکوع و دو سجده می‌رویم و تشهد و سلام را می‌خوانیم.

سجده سهو: اگر انسان، یکی از موارد زیر را انجام دهد، سجده سهو را باید بخواند تا نمازش درست شود:

۱- در بین نماز به طور غیر عمدی حرف بزند ۲- یک سجده را فراموش کند و پس از رفتن به رکوع رکعت بعدی یادش بیاید ۳- در نماز چهار رکعتی، شک بین چهار و پنج در حالت نشسته یا پنج و شش در حالت ایستاده، پیش آید ۴- سلام بیجا گفتن؛ مثلاً در رکعت سوم نماز چهار رکعتی، غیر عمدی سلام دهد ۵- تشهد را فراموش کند.

روش خواندن سجده سهو: پس از تمام شدن نماز، بدون حرف زدن و بدون گفتن تکبیره الاحرام به سجده می‌رویم و می‌گوییم بنا بر احتیاط مستحب "بسم الله و بالله اللهم صل علی محمد و آل محمد" سپس بر می‌گردیم و دوباره به سجده رفته و همین ذکر را می‌گوییم بعد از آن تشهد و سلام را می‌گوییم.

مسافر:

انسان باید در سفر، نمازهای چهار رکعتی را دو رکعت (شکسته) بخواند، روزه نیز نگیرد به شرط آنکه مسافرتش از هشت فرسخ (حدوداً ۴۵ کیلومتر) کمتر نباشد و بیشتر از ده روز در آنجا نماند.
* اگر مسافر از جایی که نمازش تمام است (مثل وطن) ۴ فرسخ می‌رود و ۴ فرسخ برمی‌گردد در این سفر هم نمازش شکسته است و روزه هم نباید بگیرد.

مواردی که در سفر نماز تمام است و روزه باید گرفته شود:

۱- قبل از اینکه هشت فرسخ برود از وطن خود عبور کند یا در جایی ده روز می‌ماند. ۲- از اول قصد نداشته به سفر هشت فرسخی برود مثل کسی که به دنبال گمشده‌ای می‌گردد. ۳- در بین راه از قصد سفر برگردد یعنی قبل از رسیدن به چهار فرسخ از رفتن، منصرف شود ۴- کسی که **مقدمه** شغلش مسافرت است مثل راننده‌ها خلبانان و... (البته در سفری که شغل اوست) ۵- کسی که به سفر حرام می‌رود مانند سفری که موجب اذیت پدر و مادر باشد.

در این مکان‌ها نماز تمام است و روزه لازم:

۱- در وطن (جایی که انسان برای زندگی و اقامت دائمی خود انتخاب کرده) ۲- جایی که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند ۳- در جایی که سی روز با تردید مانده است، یعنی معلوم نبوده که می‌ماند یا می‌رود و تا سی روز به همین حالت مانده و جایی هم نرفته است در این صورت باید بعد از سی روز، نمازش را تمام بخواند.

نماز قضا:

انسان باید نمازهای واجب را در وقت معین آن بخواند و اگر بدون عذری، نمازش قضا شود (یعنی در وقت اصلی نماز نخواند) گنهکار است و باید توبه کرده و قضای آن را نیز به جا آورد (بعد از وقتِ اصلیش، بخواند).

روزه:

نیت روزه: اگر شب اول ماه رمضان نیت کند که یک ماه را روزه بگیرد، کافی است؛ ولی بهتر (احتیاط مستحب) است در هر شب ماه رمضان، برای روزه فردای آن نیز، نیت کند.
* لازم نیست نیت روزه را به زبان بگوید.

روزه‌دار باید از اذان صبح تا مغرب از بعضی کارها بپرهیزد و اگر یکی از آنها را انجام دهد، روزه‌اش باطل می‌شود به مجموعه این کارها، مبطلات روزه گویند که از جمله آنهاست: خوردن، آشامیدن، رساندن غبار غلیظ به حلق، **بنابر احتیاط** فرو بردن تمام سر در آب، قی کردن.

* اگر روزه‌دار به سبب فراموشی نمی‌داند که روزه است و چیزی بخورد یا بیاشامد روزه‌اش باطل نمی‌شود.
* انسان نمی‌تواند به خاطر ضعف، روزه اش را بخورد، ولی اگر ضعف او به قدری است که معمولاً نمی‌شود آن را تحمل کرد، خوردن روزه اشکال ندارد.

* روزه‌دار **(بنابر احتیاط)** باید از تزریق آمپولی که **مُقوی مغذی وریدی** باشد (به جای غذا به کارمی‌رود) خودداری کند، ولی سایر آمپول‌ها اشکال ندارد.

* اگر روزه‌دار، غبار غلیظی به حلق برساند روزه‌اش باطل می‌شود؛ چه غبار خوراکی‌ها باشد مانند آرد یا غیرخوراکی مانند خاک، دود سیگار و تنباکو

* اگر روزه‌دار عمداً تمام سر را در آب فرو ببرد، بنابر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود.

* هرگاه روزه‌دار عمداً قی کند (بالا بیاورد) هر چند به سبب بیماری باشد روزه‌اش باطل می‌شود.

* اگر روزه‌دار نداند روزه است یا بی‌اختیار قی کند، روزه‌اش باطل نمی‌شود.

کفاره کسی که بدون عذر، روزه‌اش را با یکی از مبطلات روزه باطل کند **گناهکار است، باید توبه کند و** قضای آن را به جا آورده و یکی از کارهای زیر را انجام دهد و این همان کفاره روزه است ۱- آزاد کردن یک برده ۲- دو ماه روزه گرفتن که ۳۱ روز **ابتدای** آن باید پی درپی باشد ۳- سیر کردن شصت فقیر یا دادن یک مُد طعام به هر یک از آنها.

* هر مد طعام تقریباً ده سیر (۷۵۰ گرم) گندم یا جو و مانند اینهاست.

* لازم نیست قضای روزه را فوراً به جا آورد ولی بنابر احتیاط واجب تا رمضان سال بعد انجام دهد.

* انسان نباید در به جا آوردن کفاره روزه کوتاهی کند، ولی لازم نیست فوراً آن را انجام دهد و اگر چند سال بر آن بگذرد چیزی بر آن اضافه نمی‌شود.

* اگر به سبب عذری مانند سفر، روزه نگرفته و پس از ماه رمضان عذر او بر طرف شود و تا رمضان سال بعد عمداً قضای آن را به جا نیاورد، باید علاوه بر قضای روزه برای هر روز، یک مد (۷۵۰ گرم) طعام به فقیر بدهد.

* اگر به سبب بیماری نتواند روزه بگیرد و آن بیماری تا رمضان سال بعد طول بکشد قضای آن ساقط می‌شود، ولی باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد.

* مسافری که نمازش شکسته است نمی‌تواند در آن سفر روزه بگیرد؛ ولی باید قضای آن را به جا آورد و مسافری که نمازش شکسته نیست مثل کسی که شغل او سفر است باید در سفر روزه بگیرد.

* اگر روزه‌دار بعد از ظهر، مسافرت کند باید روزه خود را تمام کند و روزه‌اش صحیح است.

* اگر روزه‌دار، پیش از ظهر مسافرت کند وقتی به حد ترخص برسد (یعنی به جایی برسد که صدای اذان شهر را نشنود) **روزه اش باطل می‌شود و نباید نیت روزه داشته باشد** و اگر پیش از آن روزه خود را باطل کند علاوه بر قضاگرفتن؛ بنابر احتیاط واجب، کفاره هم دارد.

* مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد

* اگر مسافر، پیش از ظهر به وطنش برسد یا به جایی برسد که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند چنانچه تا آن وقت کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باید آن روز را روزه بگیرد و اگر انجام داده؛ روزه‌ی آن روز واجب نیست و بعدا باید قضای آن را به جا آورد.

* اگر مسافر، بعد از ظهر به وطنش یا به جایی که می‌خواهد ده روز بماند برسد، نمی‌تواند آن روز را روزه بگیرد.

زکات فطره:

پس از پایان یافتن ماه مبارک رمضان یعنی در روز عید فطر باید روزه دار برای خودش و کسانی که نان‌خور او هستند، مانند همسر و فرزند زکات فطره بدهد (برای هر نفر یک صاع که تقریباً سه کیلو است باید زکات فطره بدهد).

* **جنس زکات فطره:** گندم، جو، خرما، کشمش، برنج، ذرت و مانند اینهاست و نیز اگر پول آنها داده شود کافیهست.

خمس:

یکی از وظایف اقتصادی مسلمانان پرداخت خمس است که در بعضی از چیزها باید یک پنجم آن‌ها را برای مصارف مشخصی (**نصفش، مال امام معصوم ^{علیه‌السلام} و نصفش، سهم سادات فقیر است**) به حاکم اسلامی بپردازد.

در هفت چیز خمس واجب است ۱- درآمد کسب ۲- معدن ۳- گنج ۴- غنائم جنگی ۵- جواهری که با فرو رفتن در دریا بدست آید ۶- مال حلال مخلوط به حرام ۷- زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد. پرداختن خمس نیز مانند نماز و روزه از واجبات است و تمام افراد بالغ و عاقل که یکی از موارد هفت گانه را داشته باشند باید به آن عمل کنند.

یکی از آن موارد که اکثر افراد جامعه را در بر می‌گیرد خمس چیزی است که از خرج سال انسان و خانواده‌اش زیاد می‌آید.

احکام خمس:

اگر خمس مال را ندهد می‌تواند در آن تصرف کند ولی گناه کرده است و حق الناس به گردن اوست. * آذوقه‌ای که از درآمد سال برای مصرف سالی خرید، مانند برنج روغن چای اگر در آخر سال زیاد بیاید باید خمس آن را بدهد.

* اگر کودک غیر بالغ، سرمایه‌ای دارد و از آن سودی به دست آید، ولی او (مثلا پدر و جد پدری) او بنا بر احتیاط باید خمس آن را بپردازد.

زکات:

اموالی که پرداخت زکات آنها واجب می‌شود، عبارتست از گندم، جو، کشمش، شتر، خرما، گاو، گوسفند، طلا، نقره.

* زکات در صورتی واجب می‌شود که «مورد زکات» به حد نصاب برسد که نصاب هر یک و مقدار زکات آنها در جدول آمده است.

مقدار زکات	نصاب (کمترین مقداری که زکات در آن، واجب می‌شود)	نوع مال	
۱/۱۰ (یک قسمت از ده قسمت) اگر با آب باران یا رودخانه آبیاری شده باشد.	حدود ۸۴۷ کیلوگرم	گندم جو خرما کشمش	۱
۱/۲۰ (یک از بیست): اگر با آب دستی و دلو و موتور پمپ آبیاری شده باشد.			۲
۳/۴۰ اگر با هر دو آبیاری شده باشد.			۳
			۴
یک گوسفند	اولین نصاب ۵ شتر	شتر	۵
هر ۵ شتر یک گوسفند	تا ۲۵ شتر		
یک شتر	۲۶ شتر		
یک گوساله یکساله که وارد سال دوم شده	۳۰ گاو	گاو	۶
یک گوسفند	۴۰ گوسفند	گوسفند	۷

۸	طلا	۱۵ مثقال معمولی	۱/۴۰ (یک چهارم)
۹	نقره	۱۰۵ مثقال معمولی	۱/۴۰ (یک چهارم)

*زکات طلا و نقره در صورتی واجب است که به صورت سکه‌ای باشد که معامله با آن رواج دارد بنابراین آنچه امروزه بانوان به عنوان زیور استفاده می‌کنند زکات ندارد.

* پرداخت زکات از عبادات است و باید آنچه می‌پردازد به نیت زکات و با قصد قربت باشد.

* مصرف زکات هشت مورد است که می‌توان آن را در تمام یا برخی از این موارد مصرف کرد و برخی از آن موارد بدین قرار است: ۱- فقیر و مسکین بدهکاری که نمی‌تواند قرض خود را بدهد. ۲- غیر مسلمانانی که اگر به آنها زکات داده شود به دین اسلام مایل می‌شوند یا در جنگ به مسلمانان کمک می‌کنند. ۳- در راه خدا یعنی کارهایی که نفع آن به عموم مسلمانان می‌رسد و آنچه برای اسلام نفع داشته باشد مانند ساختن جاده، پل و مسجد.

تهیه شده در حوزه دانش آموزی www.hodun.ir